

פרקים בקורות ההתארגנות העתונאית בארץ ישראל, 1933 – 1936

ליקט וביאר
מרדכי נאור

עתונים עבריים מופיעים בארץ זה קרוב ל-125 שנה (מאז שנת 1863), אך התארגנות של עתונאים לשמירת מעמדם המקצועי החלה רק בשנות השלושים של המאה שלנו. ההתחלות, מתברר, היו בירושלים, וממנה עברה ההתארגנות המקצועית גם לתל אביב ולחיפה.

אור על הבלתי-ידוע בהתארגנות המקצועית הבראשיתית הזו, שופך תיק מסמכים שהיה במשך שנים ברשותו של העתונאי חביב כנען ונמסר על ידו לאחרונה לאוניברסיטת תל-אביב, יחד עם כל אוספו המקצועי (להלן – "תיק כנען") מתוך תיק זה בחרנו להביא שורה של תזכירים מכתבים ותעודות שיש בהם כדי לספר על החיים בארץ בשנות השלושים בכלל, ועל עבודתם של העתונאים בפרט.

המסמך הראשון הוא מה-3 בינואר 1933. "הוועדה המארגנת" של עתונאי ירושלים שלחה את המכתב הבא:

מצבו של העיתונאי הא"י (וכ"כ העוזר במערכות העתונים וכתבי חוץ לארץ) אינו מזהיר ביותר – הן מבחינת מצבו החמרי והן מבחינת משקלו הצבורי. דרוש אפוא שנוי יסודי לשם תקון מצב זה. השנוי הזה יכול לבוא רק בעזרת ארגון פרופסיונלי, ארגון שילחם את מלחמתו הכלכלית ויגן על כבודו הצבורי.

קבוצה של עתונאים בירושלים לקחה על עצמה את היזמה לבוא בדברים עם כל החברים העוסקים במקצוע העיתונות וספרונסתם עליה, לשם ארגון אגודה פרופסיונלית של העתונאים.

הננו מזמינים את כבודו לאספה מיסדת של האגודה, שתתקיים ביום רביעי, במלון ורשאבסקי, בשעה 9 בערב.

בכבוד ובברכת ציון

תיק המסמכים אינו מגלה מתי בדיוק היה מפגש העתונאים בירושלים ומה הוחלט בו. עם זאת, ממכתב ששיגרה "אגודת העתונאים בא", סניף ירושלים, ליוסף גרביצקי בתל אביב, ב-17 בינואר 1933 עולה, כי החברים שהתאגרו בירושלים לוחצים על עמיתיהם בתל אביב "להחיש עד כמה שאפשר את הקמת הארגון בתל-אביב, כפי שנמסר לך באספה המארגנת שלנו".

בהמשך המכתב נאמר:

אל הח' א. קיסרי, א. ריבלין, מ. קפליוק, אלחנני, אבר'חן: ח.ג.

התאגדות העתונאים מתכבדת בזה להודיעך:

הבעלים הקודמים של העתון "דאר היום" לא סדרו עד עתה את חשבונם עם חבר ההתאגדות שעבד עד עתה בתור עורך עתון זה, הח' ברדרורא. פנינו אליהם היום בהתראה אחרונה, שאם לא יפגשו עד מחר אחה"צ עם ועד ההתאגדות ולא יושג אתם הסכם על סידור הענין, תאחז ההתאגדות בכל האמצעים שבידה לשם הגנת הענינים של חברנו הנ"ל.

לרגלי זה החליט ועד ההתאגדות להודיע לך בתור עובד בעתון זה כיום, או בתור מועמד להכנס לעבודה בעתון זה מאחרי א' אפריל, כי במקרה שלא יושג הסכם בענין זה אסור יהיה לך לעבוד בעתון הנ"ל החל מגילון מוצאי שבת.

ועד ההתאגדות בטוח שכל עתונאי יושיט את ידו בפעולותיו להגנת עניני חברינו ולא יפר את המשמעת שהיא לטובת כל אחד מאתנו. אם יושג הסכם נודיע לך על ביטול האיסור הזה.

י. שוכמן, י. פינקלשטיין
(בשם המזכירות)

המכתב הנ"ל נשלח ביום חמישי. למחרת היום קיבלו חמשת הנמענים דלעיל, ועוד כמה מעתונאי "דאר היום" מכתב קצר בזה הלשון:

ח.ג.

בהמשך למכתבנו מיום אתמול הננו להודיעך, כי כתוצאה מן המשא ומתן שנהלנו היום עם ה' בן אב"י אנו מבטלים את האיסור שבמכתבנו הנ"ל עד הודעה חדשה.

היחסים עם האנגלים

הקמתה של התאגדות העתונאים חייבה רישום פורמאלי במשרדי מושל מחוז ירושלים. רישום זה נעשה ביוני 1933 (אין מועד מדויק). ממכתב התשובה מס' 3939/904 שנשלח למר י. פינקלשטיין באמצעות העו"ד ק. פרידנברג מתברר, כי ההתאגדות נרשמה כחברה לפי סעיף 6 של החוק העות'מאני לחברות, מקום מושבה היה בבית אמינוב ברחוב יפו בירושלים, ומטרתה: "הגנה על עניניהם המקצועיים, הכלכליים והחברתיים של חברי ההתאגדות."

ששת "המנהלים האחראיים" של החברה היו האדונים: ג. אגרונסקי, י.ד. ברדרורא, י. פינקלשטיין, ז. קוטלר, ד. קורלניק וי. שוכמן.

הקשרים עם האנגלים לא היו רק במישור הפורמאלי. ב-12 ביוני 1933 שלחה ההתאגדות מכתב למר ר.א. פורנס, מנהל לשכת העתונות הממשלתית, שבא לסכם את פגישת נציגיה אתו.

חברי המשלחת ציינו בחיוב את העובדה, שהממשלה מינתה פקיד בכיר, שיעמוד בקשר מתמיד עם העתונות והעלו שורה של הצעות שישפרו את הקשרים בין משרדי הממשלה לעתונות היהודית, ביניהן פרסום קומוניקטים יומיים על הנעשה במשרדים השונים, רשימת אורחים חשובים, ועוד.

תקנון ההתאגדות

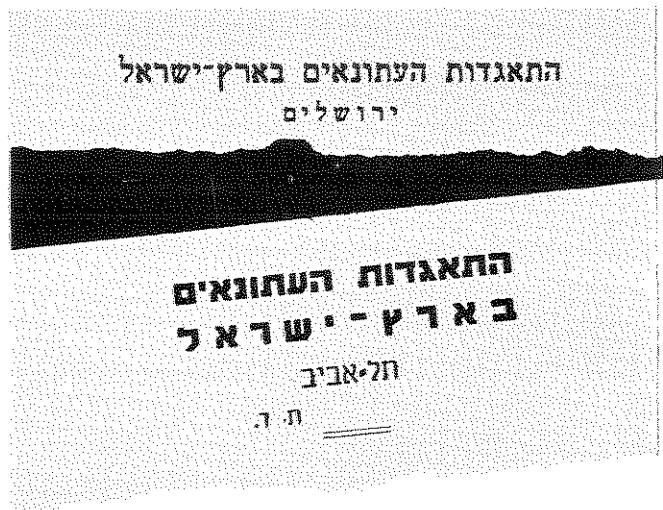
ביוני 1933 פורסם תקנון "התאגדות העתונאים בא"י". ההתאגדות הוקמה בירושלים, אך המייסדים ראו עצמם כגוף ארצי, ותמכו בייסוד

באספתנו המארגנת ובישיבת הוועד הוטעם כי מן ההכרח הוא שארגון העתונאים יוקם במסגרת [הקף] ארצי דוקא למען יהיה יותר חזק, מקיף וממילא גם פעיל יותר. בכמה וכמה דרישות לממשלה ולמוסדות נוכל לפנות רק עם קיום ארגון ארצי. שאלת כניסת ארגון העתונאים בארץ ישראל להתאחדות העתונאים הבין לאומית – פעולה בעלת חשיבות ממדרגה ראשונה – תוכל לעלות על הפרק רק לאחר שיווסד ארגון ארצי. ומובן הדבר שארגון זה לא יצא לפועל כל זמן שלא אורגנה אגודת עתונאים בתל אביב.

למותר לחזור לפניך ולפני יתר חברינו בתל אביב על חשיבותו של הארגון, הנעשה יותר ויותר צורך השעה בשביל המקצוע שלנו. אין ספק שכולכם מרגישים בדבר וכי רק חוסר הפעילות היא בעוכריכם – בעוכרינו. אנו פונים בבקשה אליכם לנס את אספתכם המארגנת בימים הקרובים ביותר, עוד השבוע, או לכל המאוחר בשבוע הבא.

התל אביבים לא הזדרזו, ובינתיים היו גם בעיות בירושלים. ישראל פינקלשטיין איש "הארץ", שהיה הרוח החיה באירגון אגודת העתונאים בירושלים, שלח ב-19 בינואר 1933 מכתב לגרשון אגרונסקי, עורך ה"פלסטיין פוסט", ובו בקשה:

אני מרשה לעצמי להזכיר לך את הדברים שדוברו בוועד אגודתנו, בדבר הצורך לפרק את אגודת עתונאי החוף ולכנס אספה לשם כך, כפי הצעתך. למותר הוא להעיר לך את חשיבות הדבר לשם הקמת הארגון שלנו, משום שאין כל יכולת לקיום שני ארגונים וכן אי אפשרי הוא להשאיר את הדבר תלוי ועומד.

ה"לוגו" של סניף התאגדות העתונאים הירושלמיים שקם בשנת 1933 ושל הסניף התל אביבי, שנוסד מאוחר יותר

סכסוך עבודה ב"דאר היום"

האגודה הירושלמית לא טיפלה אך ורק בנושאי אירגון. ב-30 במרס 1933, כחודשיים לאחר הקמתה, היא הכריזה על סכסוך עבודה ראשון. על כך מעיד מכתב ששלחה, בחתימת "התאגדות העתונאים בא"י – ירושלים":

סניפים ביישובים אחרים. עם זאת נראה בעליל, שביקשו לשמור על בכורתה של ירושלים.

מפאת חשיבות הנושא יובא להלן תקנון בשלמותו (הכתיב החסר והשפה הארכאית לפרקים — במקור).

תקנון

התאגדות העתונאים בא"י

1. השם: "התאגדות העתונאים בארץ-ישראל".
 2. המקום: ירושלים.
 3. המטרה: הגנה על עניניהם המקצועיים, הכלכליים והחברתיים של חברי ההתאגדות.
 4. החברות:
 - א. להתאגדות יכול להשתיך כל מי שחי על עבודה עתונאית או המשתתף בעתונות בקביעות.
 - ב. הרוצה להכנס לאגודה צריך להגיש לועד המקומי בקשה בכתב. המועמד שאין הוועד מקבלו זכאי לערער לפני האספה הכללית וזו תוכל להחליט על קבלתו ברוב של 2/3.
 - ג. ההתאגדות יכולה להוציא חבר בהחלטת ועד הסניף ובאשור הוועד המרכזי. הרשות בידי המוצא לערער על ההחלטה לפני הוועד המרכזי.
 5. האמצעים:
 - א. לצרכי פעולותיה של ההתאגדות וכסוי הוצאותיה מטילה ההתאגדות מס שנתי על כל חבר. ועד הסניף מחליט על שיעור המסים.
 - ב. כן רשאי הוועד לסדר נשפים, הרצאות, פגישות, אספות ופעולות אחרות לשם השגת אמצעים.
 - ג. כספי הסניפים נכנסים לקופות הוועדים המקומיים, ואלה מפרישים אחוז מסוים שיחליט עליו הוועד המרכזי להוצאותיו של זה האחרון.
 6. הסניפים:
 - א. ההתאגדות מורכבת מסניפים שמאחדים את כל חברי המקום או הגליל, שתחומי נקבעים ע"י הוועד המרכזי. אין סניף פחות מעשרה חברים. סניף חדש אינו נוסד אלא בהסכמת המרכז.
 - ב. עניני הסניף מתנהלים ע"י ועד הנבחר לתקופת שנה אחת באספת חברי הסניף.
 7. הוועד המרכזי:
 - א. הוועד המרכזי מנהל את עניני ההתאגדות ומוציא לפועל את החלטות של הוועידה הארצית, מפקח על עבודת הסניפים ומשמש באי-כחם של החברים בכל הענינים הנוגעים להתאגדות.
 - ב. הוועד המרכזי נבחר אחד לשנתיים בוועידה הארצית בדעות נעלמות. מספר חברי הוועד המרכזי יקבע ע"י הוועידה. לממלאי מקום החברים, שמפני איזו סיבה שהיא יצאו מהוועד המרכזי עוד לפני תום השנתיים, נבחרים המועמדים, שקבלו בשעת הבחירות את מספר הדיעות הגדול ביותר אחרי הנבחרים.
 8. הוועידה:
 - א. ועידה ארצית נקראת לפחות אחת לשנתיים. סדר היום של הוועידה ומקומה נקבעים ע"י הוועד המרכזי.
 - ב. הוועד המרכזי קובע אם לוועידה הארצית יוזמנו כל חברי ההתאגדות או צירים בהתאם למספר חברי הסניף, ובמקרה זה הוא קובע גם את מספר הצירים של כל סניף לפי מספר חבריו.
 - ג. חברי הוועד המרכזי משתתפים בוועידה בזכות דעה מיעצת, והם רשאים להבחר לצירים לוועידה.
 - ד. תפקיד הוועידה הוא: (1) לקבל דין-וחשבון מאת הוועד המרכזי; (2) לקבוע את תקציב ההתאגדות; (3) להחליט בכל הענינים המקצועיים והחברתיים של העתונאים; (4) להחליט על שנויים בתקנות; (5) לבחור בועד מרכזי.
 - ה. ועידה כללית דחופה נקראת: (1) עפ"י החלטת הוועד המרכזי; (2) עפ"י דרישת סניף או סניפים, אם מספר חבריו או חבריהם יעלה לחצי חברי ההתאגדות.
 - ו. כל החלטות של הוועידה הכללית מתקבלות ברוב דעות חוץ מהחלטות בדבר שנויים בתקנות. החלטות כאלה מתקבלות רק ברוב של שני שלישים.
 9. משפט הכבוד:
 - א. לשם סידור ענינים וסכסוכים בין עתונאי לחברו בוחרת האספה הכללית של כל סניף התאגדות העתונאים במשפט כבוד למשך שנה אחת. הבחירות אישיות וחשאיות בהחלט. הוועידה הארצית בוחרת במשפט כבוד מרכזי.
 - ב. הוועדים המקומיים מוציאים לפועל את פסקי-הדין של משפט הכבוד המקומי. את החלטות משפט הכבוד המרכזי מוציא לפועל הוועד המרכזי של ההתאגדות.
 - ג. פסקי-הדין של משפט כבוד מקומי ניתן לערער רק בפני ביה"ד המרכזי.
 10. פירוק ההתאגדות:
 - א. על פירוק סניף מקומי מחליטה האספה הכללית של הסניף ברוב של 3/4 קולות ממספר החברים. החלטה זו זקוקה לאישור הוועד המרכזי.
 - ב. על פירוק ההתאגדות בכללה מחליטה הוועידה הארצית ברוב של 3/4 קולות.
 - ג. עם פירוק סניף מקומי עובר וכושו לרשות הוועד המרכזי. עם פירוק ההתאגדות הארצית בכללה יעבור וכושה לרשות אחד ממוסדות התרבות בארץ, לפי הוראת הוועידה הארצית המפרקת.
- (חותמת התאגדות העתונאים (חתום) י. פינקלשטיין,
בארץ ישראל, ירושלים) (חתום) י. שוכמן

הירושלמים ביקשו מהתל אביבים, למחרת היום (ה-18 בדצמבר 1934), שלא לפעול בנפרד לפני פגישה משותפת, בפעולות "כגון שם וקבלת תקנות". יחד עם זאת נשלח התקנון הירושלמי בדחיפות לחת אביב. לקראת סיומה של השנה הציעה ההתאגדות הירושלמית לחבריה "בילוי מקצועי" שבועי. שימו לב לשמו של מקום המפגש, שהינו ברוח הימים ההם, בהם הוקפד על שמות עבריים למהדרין, אפילו לבתי קפה.

חבר יקר, זה מכבר מצאנו לנחוץ לקבוע מקום לפגישות-חברים שבו יוכלו להזדמן לפונדק אחד החברים ביניהם לבין עצמם או עם אורחים מחוץ להתאגדות. עתה עלה בידינו לקבוע את בית-הקפה "על כוס תה" (רח' בן יהודה, ליד מלון "עדן") למקום פגישות זה ובו נפגש, לפי שעה פעם בשבוע, בכל יום ב', בין השעות שמונה לעשר בערב. לרשות חברינו יועמד חדר מיוחד או המעקה שבבית-הקפה.

בערב הראשון, יום ב' 31 בדצמבר, תהיה לנו גם ההזדמנות להפגש עם חברנו החדש מר י. הפטמן, שבא לארץ על מנת להשתקע. תקותנו חזקה שכל חבר וחבר ישתמש בסדר זה, כדי שיוכל להתמיד, ויבקר בכל פגישותינו, דבר שיביא להתקרבות בין חברי ההתאגדות.

בברכת חברים, הועד.

שתי לא"י תמורת שמונה פליטונים...

אברהם
הודו אגודת העתונאים
ירושלים
היינו אנקט אל התנועה אשר קפוא גברי
דו "דאר-היום".
לדוד ציוני הקימה בארצנו, המסן אל
כ"ג ש. סולמן באמצעות החברים פ. ו. א. אגודת העתונאים
ל פולטון, שגור מ. גפניו וזמן אמת לקו
הודו בעתונאים הוטל א שני אלפי אורג-
- אל מנשמן אל פולטון, אך גם הפגש
פקטן הפגש אמת אמת אל אל סגור.
הודו אגודת העתונאים אל מרכז האגודה, הפולטון אמת
הפגש הפגש, אך הפגש אל הפגש אמת הפגש הפגש
אגודת העתונאים אל הפגש הפגש הפגש הפגש
אל אמת הפגש הפגש הפגש הפגש
הפגש הפגש הפגש הפגש הפגש
הפגש הפגש הפגש הפגש הפגש
הפגש הפגש הפגש הפגש הפגש
הפגש הפגש הפגש הפגש הפגש

באותו חודש, יוני 1933, שב והתלקח סכסוך עבודה ב"דאר היום". עלתו העיקרית היתה שינוי פוליטי שחל בבעלות על העתון, עם כניסתו לעבודה של העורך החדש, משה סמילנסקי.
ב-14 ביוני שוגר לסמילנסקי המכתב הבא:

במצורף הגנו שולחים לך העתק ממכתבנו ששלחנו לה"ה קרניאל ולאחרים בדבר פטורי העובדים הטכניים במערכת "דאר היום", השיכים להתאגדותנו. אנו מקוים שכך יתן את דעתו לענין זה ולא יעשה שום צעדים עד שלא יבוא הסכם גמור בין עובדי המערכת והנהלת העתון.

ובהמשך:

לכ"ה"ה י. קרניאל ונ. לאהר, מנהלי "דאר היום".

חברי ההתאגדותנו העובדיכם אצלכם מסרו לנו על מכתב הפטורים ששלחתם להם. ועד ההתאגדות דן בשאלה זו בישיבתנו האחרונה והחליט להודיעכם: לא תמיד יש ביכולתנו להתנגד לפטורי עתונאים הקובעים את הכוון הפוליטי של העתון לרגלי שנוי בכוונו של העתון שבו הם עובדים, אם רק נשמרים ענייניהם הכלכליים, כגון: תשלום חובות, פצויים וכדומה.

אולם אנו מתנגדים בהחלט לפטורי עובדים טכניים, שלהם אין כל שייכות לכוונו הפוליטי והצבורי של העתון ולשנויים החלים בכוון זה. וכאלה הם כל חברינו שקבלו את מכתבי הפטורים שלכם.

אם יש נמוקים לפטורי מישהו מהעובדים הטכניים שלכם, שקבלו ממכם את מכתבי הפטורים, אנו מוכנים להכנס אתכם בבירור הנימוקים האלה ואם נמצא אותם לצודקים לא נתנגד לפטורי מישהו, בתנאי הנ"ל של תשלום חובות ופצויים.

אולם כל עוד לא יהיה בירור כזה ולא נדע מאיזו נימוקים יש ברצונכם לפטר מישהו מהעתונאים העובדים אצלכם כיום - נתנגד לפטורים כאלה בכל האמצעים שבידינו.

מה קרה בהמשך? - איננו יודעים. "תיק כנען" אינו מספר דבר על כך, וכן אין יותר מסמכים משנת 1933.

סוף סוף - סוף בתל אביב

שנת 1934 נפתחה (מבחינת תיק המסמכים) בהזמנה לאסיפה הכללית השנתית הראשונה של ההתאגדות ב-7 בפברואר. בין הנושאים שעל סדר היום: פעולות האגודה (נראה שפעם היתה זו התאגדות ופעם אגודה) ותפקידיה, ויכוחים והצעות.

וכמו לא עלה זה מכבר נושא "דאר היום", בא מכתבו של נחום ירושלמי ומזכיר. והדברים מדברים בעד עצמם (ראה משמאל).

בחלק התיק של שנת 1934 אין חומר רב. רק לקראת סוף השנה חלה התערורות, ומכיוון תל אביב דווקא. ב-17 בדצמבר, כותב שמעון סאמט מתל אביב לישראל פינקלשטיין בירושלים:

בהתאם להחלטת הועד הזמני של אגודת העתונאים בתל אביב, הריני לבקשך (בסמכות חבר המזכירות הזמנית של האגודה ה"ל) לשלוח לנו לשם עיון העתקה מן התקנון שלכם וכן גם להודיענו אם תסכימו לעשות יחד אתנו צעדים נמרצים להכניס סדר בפרשת כרטיסי [תעודות] העתונאים המוצאים כיום ביד רחבה ובלי בקורת מציאותית ע"י מחלקת העתונות הממשלתית. נשמח מאוד אם תתנו לנו את האפשרות להפגש עם ב"כ התאגדותכם בהקדם האפשרי לשם התייעצות משותפת בשאלות חשובות עוד לפני כניס אספתנו הכללית.

אנו מחכים לתשובתכם המהירה, וחותרים בכבוד רב, ש. סאמט

היתה להקים התאגדות עתונאים בתל אביב שתשמש כאתר כוח ארגוני-רשמית של העתונאים המשרתים את עתוני הארץ וחוץ לארץ. ליושב ראש האספה הכללית נבחר ה' ברוך קרופניק ולמזכיר ש. סאמט. לאחר שש. סאמט מסר, בסמכות מזכיר זמני, דין וחשבון מפעולות הועד הזמני, הציע אריה תורג'מן להביע לועד הזמני אמון ולאשרו כועד קבוע. לאחר ויכוח אושרה (פה אחד) פעולת הועד והובע לו אמון. עם זה הוחלט לבחור כועד חדש בבחירות חשאיות. לאחר שנקבע כי הועד החדש יהיה מורכב מ-7 חברים והרשות לועד החדש או לאספה הכללית להוסיף לאלה השבעה עוד שני חברים, ניגשו לבחירות החשאיות שנתנו תוצאות אלו: ש. סאמט 23 קולות, י. ל. וולמאן 21, ברוך ויינשטיין 20, י. קלינוב 18, י. בן-דוד 18, תיאודור לוריה 16, ברוך קרופניק 15 קולות.

ב-6 בינואר 1935 הגיע מכתב תגובה משמעון סאמט. ממכתב זה עולה, שהעתונאים התל אביבים אינם מתכוונים לנגן בכינור שני, ושתל אביב, שבאותם ימים עצמם הפכה לעיר הגדולה בארץ, אינה רואה עצמה נחותה מירושלים, שעד כה החזיקה בכתר. בתל אביב, בניגוד לירושלים, המשיכו העניינים להתגלגל באיטיות מסוימת. ב-4 במרס 1935 דיווח סאמט ל"ועד ההתאגדות בירושלים" (על נייר מכתבים של "התאגדות העתונאים בארץ ישראל). כי ביום 22 בפברואר ש.ז. נתכנסה באולם "ישה חפץ" בתל אביב אספה כללית של 27 עתונאים מבין 38 שאושרו על ידי הועד הזמני, שהיה מורכב מה"ה בן-דוד, י. ל. וולמאן, ברוך ויינשטיין, תיאודור לוריה, ש. סאמט, י. קלינוב ואורי קיסרי", כראויים להיות חברי התאגדות העתונאים. מטרת האספה

קשרים בין-אגודתיים

תל-אביב יום..... 29 באב 1935

א/כ"ד
המאגזין העתונאים בירושלים

דיוני מעפ"ב ארצות א"י וצ"ח העתונאים בירושלים
אפג'ולת אג'ודת העתונאים בתל אביב, לתעוקים הערב ב-9
קצ'רי "קאג'ה" (א' לער' היום)

ב כ"ג 3

[Signature]
יועץ פ' העתונאים

התאגדות העתונאים
ב א ר צ י - י ש ר א ל
תל-אביב
ת. ד. _____

בכל זאת, בעליונות הסניף הירושלמי. הירושלמים, בהנהלתו של פינקלשטיין, גילו כדרכם זריזות וכבר אחרי יומיים הורף מכתב למושל מחוז ירושלים, בו נכתב: "הננו מתכבדים להודיעו בזה כי בהתאם לסעיף 6(א) של תקנותינו, נפתח סניף להתאגדות העיתונאים בתל-אביב... נא לרשום את הדבר לפניכם וגם להודיע על כך למושל מחוז הדרום." במכתב נכללו פרטיהם של שמונת חברי ועד הסניף התל-אביבי, כפי שדיווח סאמט במכתבו מה-4 במרס.

ר. א. פורנס, מנהל לשכת העתונות הממשלתית, קיבל את ההודעה בברכה, כפי שיכול להעיד מכתבו:

שבעה אלה הוכרזו כנבחרים ברוב קולות ועל ידי כך כחברי הוועד הקבוע. לפי הצעת ברוך ויינשטיין הוסיפה האספה הכללית לוועד, בהסתמכה על החלטה הקודמת בדבר זכותה או זכות חברי הוועד לצרף עוד שני חברים, את אורי קיסרי (שקבל 14 קולות) בחבר שמיני. "שעה קלה אחר כך היתה ישיבת הוועד החדש. ליושב ראש הוועד נבחר י. קלינוב, לסגנו ברוך קרופניק, למזכיר ה' ש. סאמט, ולגזבר ה' תיאודור לוריא."

בסיום מכתבו ביקש סאמט מההתאגדות הירושלמית, כי הודעה על הקמת הוועד התל-אביבי תימסר לממשלה. מכאן שהתל אביבים הכירו,

ממשלת פלשתינה (א"י)
 לשכת העיתונות
 משרדי הממשלה
 ירושלים
 תלפון 603

GOVERNMENT OF PALESTINE
 PRESS BUREAU
 GOVERNMENT OFFICES
 JERUSALEM
 TELEPHONE 603

حكومة فلسطين
 مكتب مأمور المطبوعات
 دوائر الحكومة - القدس
 رقم التلغون ٦٠٣

REFERENCE _____

15th March, 1935

The Secretary
 Association of Palestine Journalists
 P.O.B. 273
 Jerusalem

Sir,

I thank you for your courtesy in informing me of the establishment of a Tel-Aviv branch of your Association, and take the opportunity of congratulating you upon this extension of your activities and wishing success to your new branch.

I am,

Sir

Your obedient servant,

R.A. Fuchs

Press Officer.

במסיבות ובחגיגות שהנני מוזמן אליהן. אבל חשובה לי מאד עצם הזכות והאפשרות להיות נוכח בהן כשעה שאני רואה צורך בזה. אני מבקש מאת הועד לבוא מיד בדברים עם הנהלת הסוכנות ולעמוד בכל תוקף על זכותי הפרופסיונלית-הצבורית. חפצתי לפרסם את ענין הנקמה 'היפה' הזאת בעתונות, אבל החלטתי לדחות את הדבר עד שאקבל תשובה מכם.

A JERUSALEM

L'ASSEMBLEE GENERALE
ANNUELLE
DE L'ASSOCIATION
DES JOURNALISTES

Jérusalem. — L'assemblée générale annuelle de l'Association des Journalistes de Jérusalem s'est tenue jeudi dernier au siège du Club Menorah, sous la présidence de M. M. Medzini.

Parmi les questions discutées, notons celle de la non-rémunération de certains employés qui a pris à elle seule près d'une heure de débats.

M. G. Agronsky, président de l'Association, a prononcé un important discours constituant le rapport de l'activité déployée durant l'année par l'association.

Un rapport détaillé a également été soumis par M. I. Finkelstein, secrétaire de l'Association, soulignant particulièrement les rapports établis entre la presse de Jérusalem et celle de Tel-Aviv, et l'action entreprise par le directeur du Bureau de la Presse pour faire droit aux diverses requêtes qui lui ont été présentées par l'Association.

Dans les conclusions de son rapport, M. Agronsky note avec satisfaction que l'association a déployé du bon travail durant l'année qui vient de s'écouler et souhaite un plus grand succès encore pour l'année qui vient de commencer sous les meilleurs auspices.

Puis l'on procéda aux élections du nouveau Comité Exécutif qui fut constitué comme suit MM. G. Agronsky, I. Finkelstein, B. Korálnik, J. Hefman et Schulman, alors que la commission d'arbitrage est composée de MM. E. M. Epstein, Ch. Katzenelson, Z. Kutler, H. Sviet, M. Medzini, E. Bar Dro-ra et E. Eiger.

דיווח על האסיפה השנתית של עיתונאי ירושלים בעתון המצרי 'לה בורס איג'פטיי' (הבורסה המצרית)

לא כך בדיוק חשב מושל מחוז ירושלים. הוא הודיע לפינקלשטיין ב-27 במרס 1935, כי הסניף התל-אביבי של התאגדות העיתונאים חייב להירשם בנפרד במשרדי מושל מחוז הדרום ביפו. התאגדות העיתונאים בירושלים לא קיבלה את הדין. פינקלשטיין שיגר כתב מגומק (ללא תאריך) אל "המושל המחוזי" ביפו, ובו כתב:

א.נ. הנני מתכבד להודיע לכב' שלמי חוות דעתו של היועץ המשפטי שלנו, אין החוק מחייב לרשום כל סניף בתור אגודה נפרדת וע"י רשום הסניף בצורת אגודה מיוחדת יחדל הסניף הזה במובן הארגוני להיות קשור במרכז ויהווה גוף משפטי נפרד. במקום אגודת עיתונאים ארץ-ישראלית אחת יהיו שלוש או יותר אגודות מקומיות בלתי קשורות מבחינת החוק אחת עם השניה. החוק העותומני לאגודות מרשה לאגודות לפתוח סניפים, בתנאי שיהיה בכל סניף ועד מנהלים מיוחד (סעיף 7 של החוק) על דבר פתיחת הסניף הודענו למושל מחוז ירושלים, שבמשרדו אגודתנו רשומה בתור אגודה מרכזית הרשאית לפתוח סניפים (סעיפים 6 של תקנותינו). וכדי לאפשר את רשום הסניף במשרדכם, הודענו גם למשרד כב' אודות זה.

הננו מקוים, אפוא, שכב' יסכים לרשום במשרדו את הסניף של אגודתנו בתור סניף ולא בתור אגודה חדשה, ויואל להודיענו על כך.

מכתב זה נשלח ב-21 במאי 1935 למושל המחוז בירושלים, וכנראה שבכך הגיעה הפרשה לסיומה.

"על מקצוע העיתונות השתלטו חוזרנים"

מי שסבור שהפעלת סנקציות מטעם הממשל כלפי עיתונאים "סוררים" שאינם הולכים בתלם הוא המצאה חדשה, ישנה את דעתו למקרא מכתבו של ש. שווארץ, מנהל המשרד הארץ-ישראלי של סוכנות החדשות היהודית סט"א. ב-10 באפריל 1935 ביקש שווארץ מההתאגדות בירושלים סער מקצועי במאבקו עם הנהלת הסוכנות, "הממשלה שבדרך" של היישוב היהודי. זאת, משום ש"בזמן האחרון חדלה הנהלת הסוכנות היהודית להזמין אותי למסיבות שהיא עורכת לכבוד אורחים חשובים או לרגל מאורעות שונים. לא הזמנתה גם למסיבה הנערכת על ידה מחר לכבוד חבר המורשון [הפרלמנט] הבריטי. לשאלת חברי בעבודה מר קורלניק במשרדי הסוכנות ניתנה תשובה כי הסוכנות אינה יכולה להזמין ליביתה מכיון שאני 'מעליב' אותה במאמרי. תשובה זו מעוררת בי רגש של מחאה והתמרמרות. ברור שמעולם לא העלכתי את הסוכנות — לא באופן אישי ולא בתור מוסד. אני אמנם מבקר לפעמים קשה את מעשיה, אבל אינני משתמש בביטויים גסים ועולבים. אותו הנוסח של בקורת חריפה נמצא גם במאמרי על הממשלה [המנדטורית] אבל מפני זה לא שינתה הממשלה את יחסה אלי. בהיותי ברוסיה כתבתי מאמרים חריפים נגד הממשלה הצארית, ואף היא לא התקמה בי על זה. העמדה של הנהלת הסוכנות היא משונה מאד. הנהלתה חושבת שהמסיבות האמורות הן ענינה הפרטי, בעוד שהן ענין צבורי, ישובי, ציוני ושייכות לכלל. ויש לי הזכות, לפעמים אף חובה, להשתתף בהן בתור מנהל סט"א ועיתונאי הכותב על שאלות צבוריות ובתור עסקן צבורי מובהק. אי-הזמנת אדם כמוני למסיבות היא שלילת זכות חשובה ממנו, הקשורה בחייו הפרופסיונליים והצבוריים. ודאי, לא תמיד אני מבקר

עיקר הפעילות העתונאית היהודית התנהלה בימים ההם — המחצית הראשונה של שנות השלושים — בירושלים.
בתצלום נראה מרכז החיים היהודיים בעיר באותה עת — רחוב בן יהודה.
מאוחר יותר עברה הבכורה העתונאית לתל אביב

הוועד מיהר לפעול. ב-29 במאי כתב לר.א. פורנס:

לכב' מנהל לשכת העתונות
משרדי הממשלה ירושלים.

הננו מתכבדים להפנות את תשומת לבו התכופה לענין הבא: בישיבת ועד התאגדות מיום 28 במאי 1935, נדונה באופן תכוף השאלה הבאה בקשר עם סגירת העתון "הירדן", שאנו מתכבדים להביאה לפני כב'.

מאחר שכמה מחברי התאגדותנו נפגעים על סגירת העתון "הירדן", אנו מרשים לעצמנו להביא בפני הממשלה כמה עובדות שנמסרו לועד. לפיהן, באה סגירת "הירדן" מבלי שהעתון יקבל את התחרה (הנהוגה במקרים אלה), כי כל התראה לא התקבלה במערכת. עובדה זו גרמה לכך שעורך העתון, בלי שידע כי תכנו את סגונו של העתון עלול לגרום לסגירתו, המשיך בקו שנקט בו מתחילה בקשר עם הענין הנדון.

בהתחשב עם זה שהעתון נענש כתוצאה מטעות, אנו בתור ב"כ העובדים הנוגעים בדבר, מעוררים את תשומת לב הממשלה לכך ומתכבדים להציע שהממשלה תדון מחדש בדבר סגירת "הירדן", לאור העובדה הנ"ל.

אנו מקיים שכב' ימצא לנכון לעשות פעולה תכופה בקשר עם מכתבנו זה.

כבוד רב

היר"ר: ג. אגרונסקי

המזכיר: י. פינקלשטיין

העתקה: למושל מחוז ירושלים

בימים ההם, מתברר, טחנו טחנות הביורוקרטיה במהירות. כבר למחרת היום, ה-30 במאי 1935 השיב פורנס, כי קיבל את המכתב והעבירו לטיפולו של המזכיר הראשי (מס' 2 בממשלה המנדטאטורי, אחרי הנציב העליון). ואולם התערבותה של התאגדות העיתונאים לא עזרה. ב-6 ביוני 1935 הודיע מכס נורוק, בשם המזכיר הראשי, כי "אין הממשלה חושבת, שיש אילו נימוקים אשר יצדיקו את בטול ההפסקה במקרה זה." "הירדן" נשאר סגור.

סניף בחיפה

ובינתיים, פינקלשטיין לא נח. אחרי שכתל אביב הוקם סניף של התאגדות, הגיע זמנה של חיפה. ב-25 במאי 1935 שיגר פינקלשטיין את המכתב הבא לי. ברכר, כתב "הארץ" בעיר הכרמל:

ברכר יקיר,

אל נכון זוכר הנך ששוחחתי אתך פעמים מספר, בחיפה ובירושלים, בשאלת יסוד סניף להתאגדות העיתונאים בחיפה. הדבר חשוב ביותר לשם הקמת ארגון ארצי של העיתונאים בארץ, בפרט לאחר שנוסד סניף בתל-אביב. העיריות את לבך על כך שלפי התקנות שלנו אפשר ליסד סניף רק במקום שיש לפחות 10 עיתונאים, שפרנסתם על העתונות.

אני חוזר ומבקש ממך, המעורה בחיפה "העיתונאית" יותר מכל אחר, התחיל לטפל בדבר. היה רצוי אילו היית יכול לעשות אילו צעדים ממשיים בימים הקרובים ביותר ולהודיענו על תוצאות הפעולה. שהרי אם אי אפשר יהיה להקים סניף בחיפה, היינו רוצים שהעיתונאים הדריים בחיפה יצטרפו לסניף ההתאגדות בירושלים, ועל ידי כך לארגון הארצי.

בישיבת הועד החדש של ההתאגדות היתה שאלה זו נושא לדיון והועד מיחס חשיבות מרובה ליסוד הסניף בחיפה.

התגובה הראשונה מחיפה היתה צוננת. ב-4 ביוני השיב ברכר, כי לדעתו "לא כדאי להקים לפי שעה סניף מיוחד להתאגדות העיתונאים, וזאת

בעיה זו, היחס לעיתונאי, היתה רק אחת משורה של נושאים ובעיות שהועלו באספה הכללית השנתית של עתונאי ירושלים שנערכה ב-23 במאי 1935. מן הדברים עולה, שאף שחלפו למעלה מחמישים שנה מאז הושמעו הדברים באספה, עדיין נותרו גם כיום בעיות שהועלו אז. להלן קטעים מדיווחו של עתון "הארץ" על האספה, שפורסם ב-27 במאי 1935:

שאלת מצבם של העיתונאים בארץ, מבחינה מקצועית וחברתית, הוארה לכל צדיה באספה הכללית השנתית של התאגדות העיתונאים בירושלים, שנערכה בקלוב "מנורה", בהשתתפות רוב חברי ההתאגדות.

ישב ראש מ. מדיני. י. פינקלשטיין, מזכיר ההתאגדות, נתן דין וחשבון על פעולות הועד בשנה האחרונה. בין השאר עמד על חשיבות ארגון סניף ההתאגדות בתל אביב, דבר שיביא לידי אגוד ארצי של העיתונאים; על המו"מ בין הועד ובין מנהל לשכת העתונות הממשלתית ה' פורנס בקשר עם הדירשות המרובות שהובאו לפניו; על הדיון עם הנהלת הסוכנות בדבר שיפור בשרות לשכת העתונות שלה; על המסיבות שערך הועד במשך השנה; על קביעת פונדק לפגישות; על צעדים לשכון חברי ההתאגדות; לבסוף עמד על פרובלימות שונות העומדות בפני ההתאגדות בעתיד, שהחשובות שבהן הן – חוקת עבודה ותקנון אתי, שיוכלו לצאת לפועל בקנה מדה ארצי [...].

לאחר הערות קצרות מצד ה' ב. קורלניק התחיל ויכוח ער. ש. שווארץ, עמד על התכרח שבארגון ארצי של העיתונאים ובהתקנת חוקת עבודה. ג. סוויט עמד על ערכם המסופק של כרטיסי העיתונאים של הממשלה, על יחסים עם הנהלת הסוכנות, על הצורך ביסוד משפט כבוד וכן על עוד כמה הצעות. י. הפטמן דבר על הזלזול בערכו של העיתונאי בארץ ועל הצורך בהגנה מספקת על תנאי העבודה. מקצוע העתונות פרוץ, ולשם כניסה אליו אין צורך בשום הכשרה כמו במקצועות אחרים. כל הרוצה נוטל לעצמו תואר עיתונאי. במקצוע העתונות השתלטו חוזרים [נראה שהכוונה לעיתונאים בלתי מאורגנים, על משקל הפועלים החורגים הזולים – מאזור החורף בסוריה – שהציפו באותם ימים את ארץ ישראל]. ה' ליברמן דבר על הצורך שהתאגדות העיתונאים תעמוד על זכויות כל חבריה, בלי שים לב להשקפותיו הפוליטיות של חבר זה או אחר.

סגירת "הירדן"

לא הספיקו העיתונאים להינפש מאספתם השנתית ועלה עניין פוליטי – סגירת עתון. המדובר בעתון "הירדן", שהיה מזוהה עם המפלגה הרביזיוניסטית. וכך השתלשלו הדברים, כפי שכתבה הנהלת העתון להתאגדות העיתונאים בירושלים ב-28 במאי 1935:

ביום ה-24 לחודש זה, קבלנו הודעה תתומה ע"י המושל, האוסרת את הופעת העתון למשך חדש ימים, עבור מאמר שהופיע בגליון מיום ה-17.5.35, בקשר עם רצח קלמן שפירא.

אחרי חקירה במחלקת העתונות הממשלתית, נודע לנו שלפני איזה ימים, אחרי פרסום מאמר דומה להנ"ל בעתוננו מיום ה-5/5, מושל המחוז קבל הוראות לשלח לנו התראה לפי חוק העיתונים, סעיף (1) 19, משנת 1933. התראה זו לא נשלחה אלינו. אחרי חקירה ודרישה, נודע לנו שמכתב התראה זה נשאר בתיק מושל המחוז. עובדה זו אושרה ע"י כמה פקידים גבוהים של הממשלה. יוצא מזה אפוא, שלממשלה היה הרושם, שאנו המשכנו בהתקפתנו בקשר עם רצח ק. שפירא, למרות ההתראה שנתנה לנו אחרי המאמר שהופיע ביום ה-5/5. ולכן הפסיקה את הופעת העתון, ודבר זה לא בא בזמנו.

הפסקת עתוננו "הירדן" לא נוגעת רק לעתוננו, אלא זו סכנה עבור כל העיתונים והעתונאים הא". ולכן נבקשכם בזה להביא את הדבר הזה לפני אספת העיתונאים שתהיה היום (הכוונה לוועד ההתאגדות).

חברי הועד הזמני הם י. ברכר, מ. זינגר וי. עמיקם.
אבקשכם אפוא לאשר את דבר ספוח הסניף החיפני להתאגדות
העתונאים בא"י ולשלוח לנו את התקנון וכן כל הטופסים הדרושים
להרשמת החברים.

משום מספרם המועט של העתונאים בחיפה (שלושה הכותבים לעתונים
יומיים). הוא הציע שעתונאי חיפה יסתפחו לסניף הירושלמי, וביקש
הנחיות כיצד לארגן את הדבר.
פינקלשטיין לא הירפה, וב-20 בדצמבר 1935 שיגר אליו י. ברכר את
המכתב הבא:

"תיק כנען", על ראשית ההתארגנות המקצועית של העתונאים בארץ,
מסתיים בתחילת 1936. מתקופה זו מצוי בתיק רק מסמך אחד, המעיד
שאף בתקופה של גיאנות, כפי שהיה המצב בארץ עד פרוץ מהומות
הדמים באפריל 1936, יכול היה עתונאי לגווע ברעב, פשוטו כמשמעו.
שמו של העתונאי הושמט. המכתב במקורו לפניכם:

בזה הריני מודיעכם כי אמש נתקימה פגישת העתונאים העברים הנמצאים
בחיפה. הוחלט פה אחד ליסד סניף של התאגדות בחיפה ונבחר ועד זמני.
באספה נוכחו: ב"כ "דבר" מ. זינגר ורוטמילר, ב"כ "דאר היום" י. עמיקם, ב"כ
"הארץ" י. ברכר וד"ר א. פורצקי, ב"כ הבוקר" סוסנובסקי, ב"כ "הירדן"
טבצ'ניק, ב"כ "פלטין פוסט" ה'ש. זרנקין, ב"כ נובי דז'ונניק בחיפה ד"ר פיג,
וב"כ מורגן מלבוב, זנדברג.

לגוי

לכבוד ועד ההתאגדות ארץ ישראל, ירושלים.

חברים יקרים,

בזה אני חפץ לערוך את דעותכם על מצבו של עתונאי ארץ

בעירנו - חי

הוא ג'ואז ברעל - פשוטו כמשמעו. לפני ימים אחדים
נפל זיכרו מתאסף מאפוסות כח. אנשים עזרתיים הובילו ל"מסג"ר"
ורק שם אחרי זריקות שר כולו צליל, (פוארעצמא אינא מסג'ר).
אולי תמצאו לענין אפקדיש ישיבה מיוחדת אפקרה זה,
אחפש דרכים איך לעצוב לו עם ע"י עצרה חפ-פצמיות או
ע"י ספוק בעצמיה.

ככבוד וברכה

12. I. 936